

Ἡ ΠΡΩΤΗ ΠΑΡΑΣΤΑΣΙΣ ΤΟΥ ΕΡΝΑΝΗ

Συνίχεαι· ἰδε σ. 380.

Ὁ ἀγὼν διεξήγετο κυρίως μεταξύ τῆς Ἑφμερίδος τῶν Συζητήσεων καὶ τῆς Καθημερινῆς, ἥτις ἐν ἐπιλόγῳ ἄρθρου τινὸς αὐτῆς ἔγραφεν εἰρωνευομένη: «Ὅποιαδήποτε καὶ ἂν εἴνε ἡ σημασία τῆς παραστάσεως τοῦ Ἑρνάνη διὰ τὸ βασιλείον τῶν γραμμάτων, ἡ γαλλικὴ μοναρχία οὐδένα ἔχει λόγον νὰ φοβῆται ἐξ αὐτῆς.»

Πάντες οἱ φίλοι τοῦ συγγραφέως καὶ ὅσοι ἐπεθύμουν τὸν θρίαμβον τῆς νέας τέχνης μετέβησαν καὶ προσέφεραν τὰς ἐκδουλεύσεις των πρὸς τὸν Οὐγκώ. Οἱ κυριώτεροι ἦσαν ὁ Λουδοβίκος Βουλανζέ, ὁ Θεόφιλος Γωτιέ, παιδίον εἰσέτι τὴν ἡλικίαν, ἀλλ' ἀνὴρ τὴν διάνοιαν, ὁ Γεράρδος Νερβάλ, ὁ Βιβίε, ὁ Ἑρνέστος τῆς Σαξονίας-Κοβούργου, νόθος τοῦ ἡγεμονεύοντος δουκὸς, οἱ Ἀχιλλεὺς καὶ Εὐγένιος Δεβεριά, ὁ Φρανσουά, ὁ Ἐδουάρδος Θιερρύ, ὁ Πέτρος Βορέλ, ὁ Ἀχιλλεὺς Ρός, ὅστις θὰ καθίστατο διάσημος ζωγράφος ἂν δὲν ἤθελε πνιγῇ κατόπιν εἰς τὸν Τίβεριν. Αὐτοὶ ἐστρατολόγησαν διαφόρους νέους εἰς τὰ πεδία τῆς φιλολογίας, τῆς μουσικῆς, τῆς ζωγραφικῆς, τῆς γλυπτικῆς, τῆς ἀρχιτεκτονικῆς καὶ καθεὶς ἐπαρουσίασε κατὰλογον τῶν στρατολογηθέντων ὁπαδῶν, μεταξύ τῶν ὁποίων ἀναφέρονται τὰ ὀνόματα τοῦ Βαλζάκ, τοῦ Αὐγούστου Μακέ, (ὅστις τότε ἔγραφετο Mac-Keat) τοῦ Βουσαρδύ, καὶ πολλῶν ἄλλων. Ἡ διεύθυνσις τοῦ θεάτρου παρεχόρει εἰς τὸν συγγραφέα τὴν ὀρχήστραν, τὴν δευτέραν σειρὰν τοῦ ἡμφιθεάτρου καὶ τὴν πλατεῖαν, ἐκτὸς πεντήκοντα περὶπου θέσεων. Ὁ Οὐγκώ ἔκοψε μικρὰ τεμάχια χάρτου ἐρυθροῦ ἐφ' ὧν ἀπετύπωσε τὴν ἰσπανικὴν λέξιν Hierro (σίδηρος) ἅτινα διένειμεν εἰς τοὺς φίλους ἀντὶ εἰσιτηρίων

Ὅπως προετοιμάσῃσι καλῶς τὸ στρατηγικὸν των σχέδιον καὶ λαθῶσιν ἐγκαίρως τὰξιν μάχης οἱ νέοι ἀπήτησαν νὰ εἰσελθῶσιν εἰς τὸ θέατρον πρὸ τοῦ κοινοῦ, ἐπετράπη δὲ αὐτοῖς νὰ εἰσελθῶσι τῷ ὄντι πολὺ πρὸ τῆς παραστάσεως. Δὲν εἰσῆλθον ὅμως διὰ τῆς μικρᾶς θύρας τοῦ σκοτεινοῦ διαδρόμου δι' ἧς εἰσῆρχοντο οἱ ἔμμεστοι χειροκροτηταί· οἱ διευθύνοντες τὰ τοῦ θεάτρου μὴ θέλοντες, φαίνεται, νὰ τοὺς ἀποκρύψωσιν, ὥρισαν ὅπως εἰσελθῶσι διὰ τῆς ἐν τῇ ὁδῷ Βαλοᾶ θύρας, ἥτις ἦτο ἡ βασιλικὴ εἰσόδος. Ἐκ φόβου μήπως μεταβῶσι πολὺ ἀργὰ οἱ νέοι μετέβησαν πολὺ ἐνωρίς. Ἡ θύρα δὲν εἶχεν ἀνοιχθῇ ἀκόμη καὶ ἐπὶ μίαν ὥραν οἱ πολυάριθμοι διαβάται τῆς ὁδοῦ Ρισελιέ εἶδον συνωστιζόμενον ἔξωθεν τοῦ θεάτρου στίφος ἀγρίων καὶ ἀλλοκότων ὄντων, γενειοφόρων, καρηκομοώντων, περιβεβλημένων παντοίας παραδόξους ἐνδυμασίας

πλὴν τῆς τοῦ συρμοῦ. Οἱ ἄστοι ἐσταμάτων ἀποροῦντες καὶ ἀγκυνακτοῦντες. Ὁ Θεόφιλος Γωτιέ ἐξήγειρεν ἰδίως τὴν προσοχὴν φέρων ὑπενδύτην πορφυροῦ χρώματος καὶ κόμην πυκνὴν κατερχομένην κατὰ τῆς ὠμοπλάτης.

Ἡ θύρα τοῦ θεάτρου ἐν τούτοις δὲν ἤνοιγεν, ἡ δὲ στρατιὰ τῶν ζωηρῶν νέων ἡμποδίζε τὴν ἐν τῇ ὁδῷ κυκλοφορίαν. Τοῦτο δι' αὐτοὺς ἦτο ἀδιάφορον, πλὴν ἄλλο τι ὀλίγον ἔλειψε νὰ τοὺς κάμῃ νὰ χάσῃ τὴν ὑπομονήν. Ἡ κλασσικὴ τέχνη δὲν ἠδύνατο νὰ βλέπῃ ἀταράχως τὰς ὁρδὰς ἐκείνας τῶν βαρβάρων, αἵτινες ἐμελλον νὰ ἐπιδράμωσιν εἰς τὸ ἄστυλόν της· οἱ ἐν τῷ θεάτρῳ συνάξαντες πάσας τὰς ἀκαθαρσίας τὰς ἔρριψαν ἀπὸ τῆς στέγης ἐπὶ τῶν πολιορκητῶν. Ὁ Βαλζάκ ἐδέχθη ἐπὶ κεφαλῆς τὸν καυλὸν κράμβης. Οἱ νέοι κατ' ἀρχὰς ἡγανάκτησαν, αὐτὸ δέ, φαίνεται, ἀνέμενον οἱ ὑπέρμαχοι τῆς κλασσικῆς σχολῆς· ὁ θόρυβος θὰ προὐκάλει τὴν ἐπέμβασιν τῆς ἀστυνομίας καὶ οἱ ταραξίαι θὰ συνελαμβάνοντο. Οἱ νέοι ἐνόησαντες ὅτι ἡ παραμικρὰ πρόφασις θὰ παρῆεν ἀφορμὴν πρὸς τοῦτο, ὑπέμειναν ἀνεκτικῶς τὴν προσβολήν.

Ἡ θύρα ἡνοιχθῇ μόλις τὴν τρίτην ὥραν καὶ ἐκλείσθη ἐν τῷ ἄμα. Εὐθὺς ὡς ἔμειναν μόνοι ἐν τῷ θεάτρῳ διωργάνωσαν τὴν τοποθέτησιν των· ἀλλὰ καὶ μετὰ τοῦτο ἡ ὥρα ἦτο μόλις τρίτη καὶ ἡμίσεια· τί νὰ κάμῃσι μέχρι τῆς ἐβδόμης; Συνωμίλησαν, ἔψαλαν, ἀλλ' αἱ συνομιλίας καὶ τὰ ἄσματα ἐξηντήθησαν. Δυστυχῶς εἶχον ἔλθῃ πολυένορις καὶ δὲν εἶχον δειπνήσῃ· διὸ εἶχον κομίσῃ ἄρτον, χοιρομήριον καὶ ἄλλα διάφορα ἐδώδιμα. Ἐδείπνησαν λοιπὸν χρησιμοποιοῦντες ὡς τραπέζας τὰ θρανία καὶ ὡς μακτρα τὰ μανδήλια των. Ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν εἶχον ἄλλο τι νὰ κάμωσιν, ἡ εὐωχία παρετάθη ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε διήρκει ἀκόμη ὅτε ἤρχισε νὰ εἰσέρχεται εἰς τὸ θέατρον τὸ κοινόν. Ἰδόντες τὸ αὐτοσχέδιον αὐτὸ ἐστιατόριον οἱ ἐν τοῖς θεωρείοις θεαταὶ ἔμειναν ἐνεοί. Ἡ ὁσμὴ τοῦ σκοροδίου τῶν ἀλλάντων ἀνῆρχετο μέχρι τῆς ἀριστοκρατικῆς των ὀσφρήσεως. Καὶ τοῦτο πάλιν δὲν ἦτο τὸ χειρότερον μεταξύ τῶσων ἀνδρῶν ἦσαν φυσικώτατα καὶ τινες οἱ ὁποῖοι ἡσθάνθησαν καὶ ἄλλας ἀναγκας παρεκτὸς τῆς τοῦ στομαχοῦ· οὗτοι εἶχον ἀναζητῆσαι μέρος τι πρὸς ἐκπλήρωσιν αὐτοῦ ἐντὸς τοῦ οἴκου τοῦ Μολιέρου· αἱ ἐν τοῖς θεωρείοις ὑπηρετοῦσαι γυναῖκες δὲν εἶχον ἔλθῃ ἀκόμη διὰ ν' ἀνοίξωσι καὶ παρὰσχῶσιν αὐτοῖς διέξοδον· ἡ θύρα τῆς συγκοινωνίας ἦτο κεκλεισμένη, ἡ αὐλαία καταβιβασμένη, αὐστηρῶς δὲ ἀπηγορεύετο αὐτοῖς νὰ διέλθωσι διὰ τῆς σκηνῆς. Πολλοὶ ἐξ αὐτῶν, ἐγκλειστοὶ ἐπὶ ἀρκετὰς ὥρας δὲν ἠδυνήθησαν ν' ἀνῆξῶσι καὶ κατέφυγον ἐπάνω εἰς τὴν σκοτεινότεραν τοῦ θεάτρου γωνίαν. Ἀλλ' ἡ γωνία αὕτη κατὰ τὴν ὥραν τῆς εἰσόδου τοῦ

δημοσίου ἐφατίσθη· ἐπειδὴ ἡ ζήτησις τῶν θέσεων ἦτο μεγάλη, αἱ κυρίαὶ ἀνήρχοντο καὶ μέχρι τῶν ἀνωτάτων διαμερισμάτων τοῦ θεάτρου ἄς φαντασθῇ ἕκαστος οἷαν ἐκπληξιν καὶ οἷον σκανδαλον παρήγαγεν ἡ ὑγρασία ἐκείνη, ἐφ' ἧς ἐδέησε νὰ διέλθωσιν αἱ σθηκικαὶ ἐσθῆτες καὶ τὰ κομψὰ ὑποδήματα.

Ὅτε ὁ Βίκτωρ Οὐγκὼ ἐφθασεν εἰς τὸ θέατρον, εὔρε τούς ὑπαλλήλους μειδιῶντας καὶ τὸν βασιλικὸν ἐπίτροπον ἐκτός αὐτοῦ.

— Τί τρέχει; ἠρώτησεν.

— Τί τρέχει; ἀπήντησεν ἐξαλλος ὁ ἐπίτροπος· τὸ δρᾶμά σου ἔπεσε. τὸ ἔχανδ' ἄκωσαν οἱ φίλοι σου.

Ὁ Βίκτωρ Οὐγκὼ πληροφορηθεὶς τὰ διατρέξαντα εἶπεν ὅτι τὸ σφάλμα δὲν ἦτο τῶν φίλων του, ἀλλὰ ἐκείνων οἵτινες τοὺς εἶχον κλείσῃ ἐπὶ τέσσαρας ὥρας. Ἡ δεσποινὶς Μάρς οὐδὲν ἐγίνωσκεν ἐκ τῶν συμβάντων τούτων, ὁ δὲ βαρὼνος Ταϊϋλор ἐφρόντισε νὰ παραγγείλῃ ὅπως μὴ περιέλθωσιν εἰς γνῶσιν τῆς. Ὁ συγγραφεὺς ἐπορεύθη εἰς τὸ ἰδιαίτερον αὐτῆς δωμάτιον.

— Λαμπροὺς φίλους ἔχετε! εἶπεν αὐτῷ ἄμα ὡς τὸν εἶδεν εἰσερχόμενον· εἰζεύρετε τί ἔκαμαν;

Μεθ' ὅλην τὴν σύστασιν τοῦ Ταϊϋλор, οἱ ἐχθροὶ τοῦ δράματος ἐφρόντισαν ν' ἀνακοινώσωσιν αὐτῇ τὰ πάντα. Ἡ ἡθοποιὸς ἦτο ἐμμανής.

— Παρέστησα ἐνώπιον πολλῶν κοινῶν θεάτρου· εἰς σὰς θὰ τὸ χρεωστῶ ὅτι παρέστησα καὶ πρὸ αὐτοῦ, εἶπεν.

Ὁ Βίκτωρ Οὐγκὼ ἐπ' ἀνέλαθεν ὅ,τι εἶχεν εἶπῃ καὶ πρὸς τὸν ἐπίτροπον, μετέβη δὲ μετὰ τοῦτο εἰς τὰ παρασκήνια. Οἱ ἡθοποιοί, τ' ἄφωνα πρόσωπα, οἱ μηχανικοί, οἱ διευθυνταὶ τῆς σκηνῆς ἀπὸ ψυχρῶν εἶχον καταστῇ δυσμενεῖς. Μόνος ὁ Ζοανὺ προϋπήντησεν αὐτὸν ἐνδεδυμένος τὴν λαμπρὰν περιβολὴν τοῦ δὸν Ρουὶ Γομέζ καὶ εἶπεν:

— Ἐχετε πεποίθησιν! τὸ ἐπ' ἐμοὶ οὐδέποτε ἠσθάνθητε μεγαλειτέραν διάθεσιν.

Ὁ Βίκτωρ Οὐγκὼ παρητήρησεν ἀπὸ τῆς ὀπῆς τῆς αὐλαίας. Ἀπὸ ἄνωθεν ἕως κάτω τὸ θέατρον ἦτο πλήρες σθηκῶν ὑφασμάτων, τιμαλφῶν λίθων, ἀνθέων, ὤμων γυνῶν. Ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἀκτινοβολίας ταύτης μόνον δύο ζοφερὰὶ ὁμάδες ἐν τῇ πλατείᾳ καὶ ἐν τῷ δευτέρῳ ἀμφιθεάτρῳ ἔσειον τὰς πυκνάς αὐτῶν χαίτας.

Τὰ τρία κτυπήματα, σύνθημα τῆς ἀνυψώσεως τῆς αὐλαίας, ἤκουσεν ὁ συγγραφεὺς μετ' εὐνοήτου συγκίνησεως. Ἡ μικρὰ σκηνὴ μεταξὺ τοῦ δὸν Καρλου καὶ τῆς Ἰωσήφας παρῆλθεν ἀκωλύτως. Ἀκολουθῶς ἐνεφανίσθη ἡ δόνα Σόλα. Οἱ νέοι μὴ ἔχοντες πείραν τῶν θεατρικῶν ἐθίμων, καὶ μὴ τρέφοντες ἄλλως τε ἀπεριόριστον ἐνθουσιασμὸν ὑπὲρ τῆς δεσποινίδος Μάρς, παρέλειψαν νὰ τὴν ὑποδεχθῶσιν κατὰ τὸ σύνθημα

διὰ χειροκροτημάτων. Τὸ τοιοῦτον ὅπως οὐκ ἔτάραξεν. Τὰ χειροκροτήματα ὑπῆρξαν ἀραιὰ· ἐν τούτοις μετὰ πᾶσαν σκηνὴν ἥτις παρήρχετο μὴ ἀποδοκιμαζομένη, οἱ ἡθοποιοὶ καὶ οἱ ἐν τῷ θεάτρῳ ὑπηρετοῦντες ἐδεικνύοντο εὐμενέστεροι πρὸς τὸν συγγραφεὰ, τινὲς δὲ καὶ ἤρχιζον νὰ θαυμάζωσι τὸ δρᾶμα καλῇ τῇ πίστει.

Ἄλλ' ὁ σκόπελος εὐρίσκετο ἀπωτέρω· ἦτο δὲ οὗτος ἡ σκηνὴ τῶν εἰκόνων, ἡ ἐκ τῶν προτέρων παρωδηθεῖσα. Ἡ τρίτη πρᾶξις ἤρξατο καλῶς. Οἱ στίχοι τοῦ δὸν Ρουὶ Γομέζ πρὸς τὴν δόνα Σόλαν ἀπαγγελλθέντες ὑπὸ τοῦ Ζοανὺ μετὰ μελαγχολικῆς ὑψηλοφροσύνης συνεκίνησαν τὰς γυναῖκας καὶ τινες ἐξ αὐτῶν ἐχειροκρότησαν. Ὁ Ἑρνέστος τῆς Σαζονίας Κοβούργου ἀνέκραξε τότε: «Ζήτησαν αἱ γυναῖκες!» Τὴν σκηνὴν τῶν εἰκόνων ὁ Ζοανὺ διεξήγαγε μετ' ἀρκετῆς ικανότητος καὶ τὸ κοινὸν παρηκολούθησεν αὐτὸν μέχρι τῆς ἑκτῆς· ἀλλ' ἀπὸ τοῦ σημείου τούτου ἤρχισεν ἡ ἀντίδρασις καὶ ἠκούοντο ἤδη ψιθυρισμοί. Δύο εἰκόνες ἂν ἦσαν ἐπὶ πλέον, θὰ ἐξερρήγυντο αἱ ἀποδοκιμασίαι· ἀλλ' ὁ στίχος: J' en passe et des meilleurs! ἔσωσε τὰ πάντα. Ἡ τελευταία εἰκὼν ἐχαιρετίσθη ὑπὸ ἐπευφημιῶν, αἵτινες ἐδιπλασιάσθησαν ὅτε ὁ δὸν Ρουὺ προτιμᾷ ν' ἀπολέσῃ τὴν ζωὴν καὶ τὴν μνηστὴν παρὰ νὰ παραδώσῃ τὸν παρ' αὐτοῦ φιλοξενούμενον, καίτοι γινώσκει ὅτι εἶνε ἀντεραστῆς του. Οὐδεὶς πλέον εἰς τὰ παρασκήνια ἀμφέβαλλε περὶ τῆς ἐκβάσεως τοῦ δράματος. Ἡ ἐπιτυχία ἐπεσφραγίσθη διὰ τοῦ μονολόγου τοῦ Καρόλου Ε' ὅστις διακοπτόμενος σχεδὸν καθ' ἕκαστον στίχον ὑπὸ τῶν «Εὐγε!» ἔληξεν ἐν τῷ μέσῳ ἀτελευτήτων ἐπευφημιῶν.

Αἱ ἐπευφημίαι διήρκουν ἀκόμη ὅτε ἀνῆγγειλαν εἰς τὸν συγγραφεὰ ὅτι κάποιος τὸν ἐζήτηι. Ἐπορεύθη καὶ εἶδεν ἄνδρα τινὰ βραχυσῶμον, προγάζτορα μὲ τὸ βλέμμα εἰλικρινές.

— Ὀνομάζομαι Μαρ, εἶπεν ὁ ἀνθρωπίσκος καὶ εἶμαι συνέταιρος τοῦ ἐκδότου Βωδοέν. Ἄλλ' ἐδῶ δὲν ἠμποροῦμεν νὰ συνομιλήσωμεν ἐλευθέρως. Δὲν ἐξέρχεσθε μίαν στιγμὴν;

Ἀφοῦ ἐξῆλθον εἰς τὴν ὁδόν:

— Ἰδού, εἶπεν, τί σὰς θέλω εἶμεθα εἰς τὸ θέατρον ὁ κύριος Βωδοέν καὶ ἐγώ. Θέλομεν νὰ δημοσιεύσωμεν τὸν Ἑρνάνην· μᾶς τὸν πωλεῖτε;

— Πόσον μοῦ δίδετε;

— Ἐξ ἑκαταβίων φράγκα.

— Θὰ ὑμιλήσωμεν μετὰ τὴν παράστασιν.

— Μὲ συγχωρῆτε, ἐπεμεινε λέγων ὁ βιβλιοπώλης· ἐπείγομαι νὰ συμφωνήσωμεν τώρα ἀμέσως.

— Διατί; ἀφοῦ δὲν γνωρίζετε ἀκόμη τί ἔ' ἀγοράσῃτε! Ἡ ἐπιτυχία ἐνδέχεται νὰ ἐλαττωθῇ.

— Ναί, ἀλλὰ ἐνδέχεται καὶ ν' αὐξήσῃ.

Κατὰ τὴν δευτέραν πρᾶξιν ἐσκεπτόμην νὰ σᾶς προσφέρω δύο χιλιάδες φράγκα, κατὰ τὴν τρίτην τρεῖς χιλιάδας· σᾶς προσφέρω ἕξ χιλιάδας κατὰ τὴν τετάρτην μετὰ τὴν πέμπτην φοβοῦμαι μὴ σᾶς προσφέρω δέκα χιλιάδας.

— Ἔστω, εἶπεν ὁ Βίκτωρ Οὐγκώ γελῶν· ἀφοῦ φοβεῖσθε τόσον τὸ δρᾶμά μου, σᾶς τὸ δίδω. Ἔλθετε εἰς τὴν οἰκίαν μου αὔριον τὸ πρωὶ καὶ ὑπογράφομεν τὸ συμβόλαιον.

— Ἀφοῦ εἶνε τὸ ἴδιον διὰ σᾶς, ἐγὼ θὰ ἐπέθυμουν νὰ ὑπογραφῇ ἀμέσως. Ἐχὼ ἐδῶ ἐπάνω μου τὰς ἕξ χιλιάδας φράγκων.

— Δὲν ἔχω δυσκολίαν, ἀλλὰ πῶς νὰ κάμωμεν; Εἴμεθα εἰς τὸν δρόμον.

— Ἰδοὺ ἐν καπνοπωλεῖον.

¹Ἐπταί τοῦ τέλους

X*

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ ΚΑΙ ΒΙΒΛΙΑ

ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ Ο ΦΩΚΑΣ ΚΑΙ Ο ΝΕΩΤΑΤΟΣ
ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ ΑΥΤΟΥ (¹)

Νικηφόρος ὁ Φωκάς εἶνε ἀναντιρρήτως εἰς τῶν ἐνδοξοτέρων Αὐτοκρατόρων οἵτινες ἐκάθισαν ἐπὶ τοῦ Βυζαντινοῦ θρόνου καὶ εἰς οὓς τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος ὀφείλει μέχρι τῆς σήμερον μεγάλην εὐγνωμοσύνην. Καθ' ἣν ἐποχὴν ἐβασίλευσε, τὸ Βυζαντινὸν κράτος ἐπάλαυνεν ἐνταυτῷ κατὰ τῶν Ἀράβων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ τῆς Συρίας, τῶν Σαρακηνῶν τῶν νήσων καὶ τῆς Σικελίας, κατὰ τοῦ ἐν παρακμῇ ἤδη διατελοῦντος βασιλείου τῶν Βουλγάρων, κατὰ τῶν τὸ μεταγενέστερον αὐτῶν μεγαλεῖον ἐγκαινιζόντων Ῥώσων καὶ τῆς τὴν προσάρτησιν τῆς Ἰταλίας καὶ τὴν ἀναγέννησιν τῆς Δυτικῆς Αὐτοκρατορίας ὀνειροπολῶσης Αὐτοκρατορίας τῶν Γερμανῶν. Ὁ ἱστορικὸς αὐτοῦ Λέων ὁ Διάκονος, ἀφοῦ ἀποθαυμάζει τὴν περὶ τὰ πολέμια ἐμπειρίαν καὶ δραστηριότητα τοῦ βασιλέως, τὴν περὶ τὰ πολιτικὰ μεγαλοφροσύνην καὶ μεγαλοφυΐαν, τὴν πρὸς τὸ θεῖον εὐλάβειαν, τὴν τοῦ σώματος ῥώμην καὶ σωφροσύνην, ἐπιφέρει ὅτι τοῦτο μόνον προσῆκτον οἱ πολλοὶ εἰς τὸν Νικηφόρον τὸ ἐλάττωμα, ἐξηγοῦν ἐν μέρει τὴν οἰκτρὰν πτώσιν, ἀλλὰ βεβαίως τὸ λαμπρότατον τῶν ἐγκωμίων διὰ τὴν μνήμην αὐτοῦ, ὅτι ἤθελεν ἄμεμπτον τὴν τῆς ἀρετῆς ἐν παντὶ συντήρησιν καὶ ἀπαραχάρακτον τὴν τοῦ δικαίου ἀκρίβειαν, ἀπαραίτητος ὢν εἰς τὴν τούτων ἐκδίκησιν καὶ ἀδυσώπητος πρὸς τοὺς ἐλισθαίνοντας.

Ἡ εῃμη τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ἦτο τοιαύτη, ὥστε ὁ Ἀραβὶ ἱστορικὸς Aboul Mahâcen ὄχι μόνον τὸν παραβάλλει πρὸς Ἀλέξανδρον τὸν Μέγαν, ἀλλ' ἐπιπροσθέτως ὅτι δὲν ἀνῆκεν εἰς τὴν βασιλικὴν Ἑλληνικὴν γενεάν, διατείνεται ὅτι κατὰ τὰ τότε θρυλούμενα, ἦτο υἱὸς Μουσουλμάνου τῆς Ταρσοῦ, γνω-

στοῦ ὑπὸ τὸ ὄνομα Ibn-el-Qassâs. Καὶ οὗτος μὲν ὁ μῦθος μόνον τὸν θαυμασμὸν τῶν Σαρακηνῶν δεικνύει διὰ τὸν τρομερὸν καὶ ἐνδοξὸν αὐτῶν ἀντίπαλον. Ὡς γνωστὸν, ὁ,τε Φωκάς καὶ ὁ φονεὺς, καὶ οὐχ ἦττον ἐνδοξος διάδοχος αὐτοῦ Τσιμισκῆς, ἦσαν ἀμφοτέροι Ἀρμενικῆς καταγωγῆς. Εἰς αὐτὸ ὅμως πρὸ πάντων ἐγκνεται ἡ θαυμασία τῶν ἐπὶ ἰδρασίαι τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους, ὅτι Ἀρμένιοι, Ἀραβες, Βούλγαροι καὶ Ἑσπεριοὶ Εὐρωπαῖοι οἱ ἐν αὐτῷ βιούντες καὶ τὴν τύχην αὐτῶν μετ' αὐτοῦ συνεννοῦντες, ἅπαντες οὐχὶ μόνον τὴν ἑλληνίδα φωνὴν ἠσπάζοντο, ἀλλ' ἐκόντες ἄκοντες καὶ τὴν χροιάν ἀγωγῆς, παιδείας καὶ αἰσθημάτων ἑλληνικῶν προσελάμβανον, εἰς γνησίους Ἑλληνας ἀνepsiσθητῶς μετατρέπομενοι.

Ἰδωμεν ἤδη ἐν ὀλίγοις τὰς ῥωμαντικὰς τοῦ βίου τοῦ Νικηφόρου περιπετείας καὶ τὰ μεγάλα αὐτοῦ κατορθώματα.

Μόλις εἰκοσαετής, Ῥωμανὸς ὁ Β' εἶχε διαδεχθῇ τὸν πατέρα αὐτοῦ Κωνσταντῖνον τὸν Πορφυρογέννητον, κατὰ Νοέμβριον τοῦ ἔτους 909 τελευτήσαντα. Ἀπὸ τῆς ἀναρρήσεως αὐτοῦ ὁ Ῥωμανὸς εἶχε διακρίνη τὴν τῶν Φωκά οἰκογένειαν, τὸν μὲν Λέοντα διορίσας Δομέστικον τῶν σχολῶν τῆς Δύσεως, τὸν δὲ Νικηφόρον τῶν σχολῶν τῆς Ἀνατολῆς, δι' αὐτοῦ δὲ τοῦ τελευταίου πρὸ πάντων ἐλάμπρυνε τὴν Βυζαντινὴν βασιλείαν ὅσον πρὸ καιροῦ δὲν εἶχε λαμπρυνθῇ.

Διορισθεὶς ἀρχιστράτηγος κατὰ τῶν Μωαμεθανῶν τῆς Κρήτης, ὁ Νικηφόρος ἀνεχώρησεν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, προσωρμίσθη κατὰ Ἰούλιον τοῦ 960 εὐ μακρὰν τῆς πρωτευούσης τῆς Νήσου, τὴν δ' ἐβδόμην Μαρτίου 961, μετὰ πολιορκίαν ὀκτὼ μηνῶν, ὁ Χάνδαξ ἐκυριεύετο ἐξ ἐφόδου αἰματηρᾶς, τὸ δ' ἐνδοξον αὐτὸ κατόρθωμα εἶνε ἀναντιρρήτως ἐν τῶν σπουδαιοτέρων γεγονότων τῆς μεσαιωνικῆς ἡμῶν ιστορίας.

Ἀναπλεύσας εἰς Βυζάντιον, εἰσῆλθε θριαμβευτικῶς διὰ μέσου τῆς Βασιλευούσης μέχρι τοῦ Ἱπποδρόμου, ὑπὸ παντὸς τοῦ δήμου ἀνευφημούμενος, ἀμέσως δ' ἀπεστάλη εἰς Ἀσίαν κατὰ τοῦ Ἐμίρου τοῦ Χαλεπίου Seif Eddauleh. Οὗτος ἦτο ὁ ἕτερος τῶν Χαμδανιδῶν ἀδελφῶν, τοῦ ἄλλου ὄντος ἡγεμόνος τοῦ Μοσούλ, ἀμφοτέρων τοῦ Βυζαντίου ἀσπόνδων ἐχθρῶν, ἐνδοξότερος τοῦ πρεσβυτέρου ἀδελφοῦ, ἱπποτικὸς καὶ παιδείας κάτοχος, φίλος τῶν γραμμάτων καὶ τῆς ποιήσεως, ἡρωϊκὸς καὶ κατὰ πάντα ἄξιος τοῦ Νικηφόρου ἀντίπαλος.

Ἀείποτε προκινδυνεύων, κυριεύσας κατὰ τὴν ἐκστρατείαν ταύτην ὑπὲρ τὰ ἐξήκοντα μωαμεθανικὰ φρούρια, εὐρίσκετο ἐν τούτοις ὁ Νικηφόρος, καθ' ὃδόν, κατὰ Μάρτιον τοῦ 963 ἐπανερχόμενος εἰς Κωνσταντινουπόλιν, ὅτε ἔμαθεν ἀπροσδοκῆτως τὴν ἀποβίωσιν Ῥωμανοῦ τοῦ Β' καὶ τὴν ἀναγόμευσιν τῶν ἀνγλίκων αὐτοῦ υἱῶν Βασιλείου καὶ Κωνσταντίνου, ὑπὸ τὴν κηδεμονίαν τῆς περιφήμου διὰ τὴν καλλονὴν μητρὸς αὐτῶν Θεοφανοῦς. Πάντων τὰ βλέμματα, καὶ τῆς Βασιλείσης μὴ ἐξαιρουμένης, ἦσαν ἐστραμμένα ἐν τῇ πρωτευούσῃ πρὸς τὸν τροπαιοῦχον στρατηγόν, πάντες συνησθάνοντο τὴν ἀνάγκην ὅπως οὗτος λάβῃ μέρος ἐνεργὸν εἰς τὴν τοῦ κράτους κυβέρνησιν.

Πρὸ παντὸς εἰς τὰς προτροπὰς τοῦ στρατηγοῦ καὶ ἀνepsiοῦ αὐτοῦ Ἰωάννου καὶ Τσιμισκῆ ἐπόμενος,

(¹) *Gustave Schlumberger* membre del'Institut. Un Empereur Byzantin au dixième siècle, Nicéphore Phocas. Ouvrage illustré de 4 chromolithographies, 3 cartes et 240 gravures d'après les originaux ou d'après les documens les plus authentiques. Ἐν Παρισίοις, Firmin Didot. 1890. Εἰς μέγα 4ον, σελίδες IV-782.